

formation of valuable attitude towards the own health of children 6-7 years of life with the account of cognitive-intellectual, emotional-value, behavioral-activity components are determined. The work is analyzed with the teachers of pre-school educational institutions, primary school teachers, parents about the mentioned problem.

Key words: methodology, structural components, valuable attitude to health, children 6-7 years of life.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Докучаєва В. В.

УДК 37.091.12.011. – 051:373.3

Т. В. Федотова

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сьогоднішній день проблема професійної підготовки вчителя початкової школи є досить актуальною, пріоритетною та багатоаспектною проблемою. Педагогічна підготовка у ВНЗ має бути спрямована на досягнення головної мети навчання – становлення органічної цілісної системи, яка утверджує людину як найвищу соціальну цінність та забезпечує ґрунтовний загальнокультурний розвиток особистості майбутнього вчителя.

Такий фахівець повинен не тільки сам мати фундаментальну освітню підготовку і володіти професійними знаннями та вміннями, що відповідають рівню сучасної психолого-педагогічної науки, а й усвідомлювати цілі і значення своєї професійної праці, бути професійно мобільним, тобто гнучко реагувати на зміни соціальної ситуації розвитку школярів, опановувати нові психолого-педагогічні вимоги та психолого-педагогічні технології до педагогічного процесу.

Аналіз психолого-педагогічного досвіду показав, що вчитель – це основна фігура при реалізації на практиці основних нововведень. І для успішного введення в практику різних інновацій, для реалізації в нових умовах, поставлених перед ним завдань, педагог повинен володіти необхідним рівнем професійної компетентності, бажанням досягати успіху в своїй діяльності.

Проблема формування професійної компетентності вчителя вирішується дослідниками з позиції різних підходів: системного (Н. Блауберг), аксіологічного (Є. Бондаревська, Н. Нікандров, В. Сластьонін та ін.), технологічного (В. Беспалько, Ю. Кабанський, Н. Кузьміна, Г. Селевко), діяльнісного (Л. Виготський, В. Давидов,

І. Зимня), професійно-особистісного (М. Кларін, С. Рубінштейн та ін.), компетентнісного (В. Болотов) і ін.

Сучасна педагогічна психологія стверджує, що в українському суспільстві істотно розширилося освітній простір, зросла потреба в педагогах, здатних до проектування розвиваючого соціокультурного середовища, до побудови та реалізації освітніх програм для дітей з різними особливостями психологічної готовності до навчання, з індивідуальними відмінностями психіки.

Мета дослідження: визначити умови розвитку професійної компетенції вчителя початкової школи.

Об'єкт дослідження: професійний розвиток вчителя початкової школи.

Предмет дослідження: специфіка професійної компетенції вчителя початкової школи та психологічні умови її розвитку.

Слід зазначити, що в даний час немає однозначного визначення поняття професійної компетентності. Огляд психолого-педагогічної літератури та інших інформаційних джерел, присвячених даній проблемі, показує, що можна виділити кілька підходів до визначення поняття «професійна компетентність».

Компетенція – об'єктивний, рівневий опис ділових якостей, необхідних для успішного виконання роботи.

Компетенція – одна з описових характеристик, що слугує для визначення ступеня відповідності співробітника поставленим завданням [1, с. 236–237].

Найчастіше компетенція – це номінальна шкала, за якою виявляється наявність або відсутність потрібної для роботи складової, а не ступінь її вираженості.

У той же час професійною компетентністю називають індивідуально-психологічне утворення, що включає досвід, знання, психологічну готовність.

Одним з найбільш поширених визначень розглянутого терміна у вітчизняній психолого-педагогічній літературі є наступне: «...якість, властивість або стан фахівця, що забезпечує разом або окремо його фізичне, психічне та духовне відповідність необхідності, потреби, вимогам певної професії, спеціальності, спеціалізації, стандартам кваліфікації, займаній або виконуваній службової посади».

Найважливішою характеристикою професійної компетентності, є «спрямованість на дитину». Педагогічна спрямованість вчителя на дитину має на меті виробити в учня мотивацію навчання, пізнання навколишнього світу, людей, самого себе. Вона передбачає турботу про дитину, інтерес до нього, любов, сприяння розвитку його особистості і максимальної самоактуалізації її індивідуальності.

Л. Хомич, у зв'язку з цим, виділяє наступні фактори нових підходів до підготовки вчителя: *соціально-економічні*, пов'язані із змінами в суспільній свідомості і появою нових цінностей в освіті, тобто переваги

саморозвитку самовиховання, самоосвіти над передачею знань, умінь і навичок; інтереси особистості мають пріоритетне значення порівняно з навчальними планами і програмами; створюються умови для постійного звеличення людини, гармонізації її відносин з природою і суспільством, державою й іншими людьми; *практичні*, що виникли внаслідок соціально-економічних перетворень у нашій країні, появи нових типів навчально-виховних закладів, окрім загальноосвітньої школи; для них потрібний новий учитель з цілісним уявленням про професійну діяльність; майбутній учитель повинен діяти самостійно, оволодіти в процесі психолого-педагогічної підготовки спеціальними вміннями і навичками взаємодії й спілкування; щоб підготовка вчителя відповідала сучасним вимогам, треба активізувати розробку методологічної та теоретичної основи педагогічної освіти; *теоретичні*, зумовлені як соціально-економічними, так і практичними змінами в розвитку народної освіти; педагогічна освіта розвивається по шляху формування в майбутніх педагогів цілісного уявлення про свою професійну діяльність, через те більшість педагогічних закладів України у навчальні плани включає інтегровані курси психолого-педагогічних дисциплін і на цій основі цілеспрямовано організовує формування професійно важливих якостей майбутнього вчителя, його професійної свідомості і поведінки, а також сприяє розвитку індивідуальності [2, с.114].

С. Мартиненко вважає, що однією із найважливіших складових професійної підготовки вчителя початкової школи є його підготовка до діагностичної діяльності. Означена підготовка як цілісна система будується на основі органічної єдності загального, особливого та індивідуального. Як загальне – вона є складовою професійної загальнопедагогічної підготовки вчителя; як особливе – має свою специфіку, зумовлену особливостями й закономірностями навчального процесу; як індивідуальне – відображає залежність підготовки від особистісних якостей учителя і рівня його педагогічної діяльності. Готовність учителя до забезпечення розвитку індивідуальних можливостей учнів, здатність до професійного та особистісного саморозвитку – це домінуюча мета його професійної підготовки. "Педагогічна діяльність, у процесі якої реалізуються професійні можливості вчителя і здійснюється індивідуальний розвиток його особистості, є засобом формування творчої особистості учня в навчально-виховному процесі. Саме тому підготовка вчителя до діагностичної діяльності передбачає його підготовку до суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «вчитель-учень» [2, с. 129].

Дослідження специфіки психологічної підготовки вчителя показало, що зберігається теоретична спрямованість психологічного знання, при якій 2/3 навчального часу відводиться на читання лекцій. Крім того, зміст психологічного знання (в тому числі і курс педагогічної психології) не завжди пов'язане з приватними методиками. Дидактика не спирається на сучасні психологічні дані про структуру навчальної

діяльності та про процес навчання; психологічні закономірності не втілені в методичних розробках.

На думку Л. Веред, основне завдання ВНЗ щодо підготовки вчителя початкової школи полягає не в акцентуванні трансляції знань, як це найчастіше відбувається сьогодні, а в створенні мотивації освіти, особистісному самовдосконаленні, активізації життєвої позиції, вихованні у студентів таких якостей, як: комунікативність, тактовність, критичність, креативність тощо. Це дозволить надалі подолати об'єктивно чинне протиріччя між постійно мінливими вимогами і можливостями системи освіти, оскільки соціально-політичні та суспільно-політичні фактори не тільки впливають на загальні перспективи розвитку освіти, але й пред'являють принципово нові вимоги до всіх його структурам і до його головної постаті – вчителю [3, с. 129].

Серед необхідних педагогу початкової школи особистісних властивостей і якостей вчені називають наступні: емоційна стабільність, високий самоконтроль поведінки, щирість, доброта, сумління, самодостатність, ініціативність, організованість, наполегливість, старанність, цілеспрямованість.

Проте однією з головних умов забезпечення ефективності навчально-виховного процесу є підготовка вчителя до педагогічної діяльності, спрямована на формування психологічної готовності педагога до взаємодії з дітьми.

О. Мороз зауважує, що готовність педагога до професійної діяльності вимагає наявності певних соціально-психологічних рис і властивостей його характеру, серед яких автор виділяє наступні: загальногромадянські риси; морально-педагогічні, педагогічні, соціально-перцептивні якості; індивідуально-психологічні особливості; психолого-педагогічні здібності.

Вчений наголошує, що всі риси особистості тісно пов'язані між собою, але провідна роль належить світогляду й спрямованості особистості та її мотивам. З огляду на це, провідними він визнає соціально-моральну, професійно-педагогічну й пізнавальну спрямованість.

Відмінною особливістю психолого-педагогічного супроводу майбутнього вчителя початкових класів від традиційного керівництва є створення умов для толерантного професійного спілкування на рівні «суб'єкт – суб'єктного» взаємодії.

Психолого-педагогічний супровід майбутнього вчителя початкових класів на стадії творчої інтерпретації власного досвіду полягає в мобілізації творчої активності майбутнього вчителя початкових класів шляхом консультування, створення особистої зацікавленості в результатах творчої діяльності, проведення проміжних діагностичних зрізів і рефлексії майбутнього вчителя початкових класів [4, с. 72–78].

Розвиток професійної компетентності – це розвиток творчої індивідуальності, формування сприйнятливості до педагогічних

інновацій, здібностей адаптуватися до зміни педагогічному середовищі. Від професійного рівня педагога безпосередньо залежить соціально-економічний і духовний розвиток суспільства.

Список використаної літератури

1. Сліпушко О. М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові / О. М. Сліпушко. – К. : Вид-во «Криниця», 1999. – С. 236–237. **2. Хомич Л. О.** Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л. О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 201 с. **3. Веред Л. Г.** Підготовка вчителя початкової школи до професійної діяльності / Л. Г. Веред // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]: Збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Вип. 5. – К., 2011. **4. Лівшун О. В.** Професійна підготовка педагогічних кадрів: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. асп. та молодих учен. (Хмельницький, 22 жовт. 2009 р). – Хмельницький : ХГПА, 2009. – С. 72–78.

Федотова Т. В. Умови розвитку професійної компетенції майбутнього вчителя початкової школи

У статті дана характеристика професійної компетентності як невід'ємного компонента професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів. Визначена наявність певних соціально-психологічних рис і властивостей майбутнього вчителя початкових класів. Професійна компетентність розглядається, як індивідуально-психологічне утворення, що включає досвід, знання, психологічну готовність. Розглянуті фактори нових підходів до підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Робиться акцент на особливості психолого-педагогічного супроводу майбутнього вчителя початкових класів.

Ключові слова: майбутні вчителі початкових класів, психологічний супровід, професійна компетентність.

Федотова Т. В. Умовия развития профессиональной компетенции будущего учителя начальной школы

В статье дана характеристика профессиональной компетентности как неотъемлемого компонента профессиональной деятельности будущего учителя начальных классов. Рассмотрено наличие определенных социально-психологических черт и свойств будущего учителя начальных классов. Профессиональная компетентность рассматривается как индивидуально-психологическое образование, включающее опыт, знания, психологическую готовность. Выделены факторы новых подходов к подготовке будущего учителя начальных классов. Делается акцент на особенности психолого-педагогического сопровождения будущего учителя начальных классов.

Ключевые слова: будущие учителя начальных классов, психологическое сопровождение, профессиональная компетентность.

Fedotova T. Conditions for the Development of the Professional Competence of the Future Primary School Teacher

In the article the characteristic of professional competence as an integral component of professional activity of the future teacher of primary classes is given. The existence of certain socio-psychological traits and qualities of the future teacher of primary classes is considered. Professional competence is considered as an individual psychological education, including experience, knowledge, psychological readiness. The factors of new approaches to the preparation of the future teacher of primary classes are singled out. The emphasis is placed on the features of psychological and pedagogical support for the future teacher of primary classes.

Key words: future primary school teachers, psychological support, professional competence.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.